

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΤΑΜΑΣΟΥ ΚΑΙ ΟΡΕΙΝΗΣ

Η ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΗ
ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ
ΤΑΜΑΣΟΥ ΚΑΙ ΟΡΕΙΝΗΣ

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΑΠΟ ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ
ΜΕΧΡΙ ΤΙΣ ΜΕΡΕΣ ΜΑΣ

ΚΥΠΡΟΣ 2010

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΤΑΜΑΣΟΥ ΚΑΙ ΟΡΕΙΝΗΣ

Η ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΗ
ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ
ΤΑΜΑΣΟΥ ΚΑΙ ΟΡΕΙΝΗΣ

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΑΠΟ ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ
ΜΕΧΡΙ ΤΙΣ ΜΕΡΕΣ ΜΑΣ

ΚΥΠΡΟΣ 2010

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ Α.Π. ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΤΑΜΑΣΟΥ ΚΑΙ ΟΡΕΙΝΗΣ κ. ΗΣΑΪΑ

Συγγραφή κειμένων: Δρ Νίκος Νικολαΐδης, Δρ Σταύρος Γεωργίου,
Βασιλική Λυσάνδρου καί Γεώργιος Κουννούσης.

Επιμέλεια Έκδοσης: Τμήμα Ποιμαντικής Διακονίας Ιεράς Μητροπόλεως
Ταμασού και Ορεινής

©Ιερά Μητρόπολις Ταμασού και Ορεινής

Εξώφυλλο: Άγιοι Ηρακλείδιος και Μνάσωνας.

Γραφεία Μητροπόλεως (προσωρινά) : Λεωφ. Αρχιεπ. Μακαρίου Γ', αρ. 23,
Άνω Δευτερά, 2460.

Ταχυδρομική Διεύθυνση: Τ.Θ. 14761, 2456, Λευκωσία.

Κεντρικό τηλέφωνο: 22465465

Τηλεμοιότυπο: 22624600

Ηλεκτρονική Διεύθυνση: imt@imtamasou.org.cy
grammateia@imtamasou.org.cy
pdiakonia@imtamasou.org.cy
politistikos@imtamasou.org.cy

Ιστοσελίδα: www.imtamasou.org.cy

Η επαφή της Εκκλησίας της Κύπρου με τις άλλες Εκκλησίες του Χριστού ανά τον κόσμο υπήρξε, από τα πρώτα χρόνια της ίδρυσής της, χαρακτηριστικό της στοιχείο. Ο ρόλος που διαδραμάτισε, τόσο στα Αποστολικά, όσο κυρίως στα χρόνια της ακμής της Εκκλησίας, με την παρουσία Επισκόπων της σε Οικουμενικές Συνόδους, της προσέδωσε παγκόσμιο κύρος. Είναι γνωστές οι φυσιογνωμίες ανάμεσα στην Ορθόδοξη Καθολική Εκκλησία, των Αγίων Επιφανίου Κωνσταντίας και Σπυρίδωνος Τριμυθούντος αλλά και των Ταμασέων Επισκόπων Τύχωνα και Επαφρόδιτου, που με τη διδασκαλία τους και τις παρεμβάσεις τους στις πρώτες τέσσερις Οικουμενικές Συνόδους βοήθησαν στη σωστή διατύπωση των δογμάτων της πίστης μας.

Κατά την περίοδο του Βυζαντίου, η Εκκλησία της Κύπρου απολάμβανε τα προνόμια του Αυτοκεφάλου της, και ο εκάστοτε Αρχιεπίσκοπός της έπαιρνε τιμητικά δώρα από τους αυτοκράτορες. Αυτή τη χρονική περίοδο, πολλά μοναστήρια και εκκλησίες ιδρύονται από τους αυτοκράτορες στο νησί, ως αντάλλαγμα των ιερών θησαυρισμάτων που μεταβαίνουν στην Κωνσταντινούπολη, όπως είναι το λείψανο του Αποστόλου Βαρνάβα και του Αγίου Λαζάρου. Κατά τους 11ο με 13ο αιώνες ιδρύονται τα τρία περίφημα ανά το παγκόσμιο σταυροπηγιακά μοναστήρια, αυτά της Παναγίας του Κύκκου, της Παναγίας του Μαχειρά και του Αγίου Νεοφύτου. Ιδιαίτερα, το μοναστήρι της Παναγίας του Κύκκου, λόγω και της περίφημης εικόνας της Παναγίας, έργο του Αποστόλου Λουκά, αναδεικνύεται σε πανορθόδοξο προσκύνημα. Επειδή δεν υπήρχαν οι σημερινές ευκολίες των συγκοινωνιών, η Μονή ίδρυσε σε πολλές χώρες του εξωτερικού μετόχια, για να μπορούν εκεί να μεταβαίνουν οι πιστοί και να προσκυνούν το αντίγραφο της εικόνας της Παναγίας του Κύκκου. Είναι πολύ γνωστά τα μετόχια που διατηρούσε η Μονή,

*Ο Πανιερώτατος Μητροπολίτης
Ταμασού και Ορεινής
κ. Ησαΐας.*

τόσο στη Ρωσία, όσο και στη Γεωργία.

Η Μητρόπολη Ταμασού και Ορεινής μετά την ανασύστασή της το 2007 και την επαναδραστηριοποίησή της, προσπαθεί να ξαναποκτήσει τη χαμένη, εδώ και οκτώ αιώνες, αίγλη της. Είναι γι' αυτό που πραγματοποιεί και τις διάφορες επαφές στις ανά τον κόσμο Ορθόδοξες Εκκλησίες, για να διακηρύξει ξανά την ύπαρξή της, αλλά και για να μεταφέρει το ποίμνιό της σε άλλα μέρη και πολιτισμούς, οι οποίοι βίωσαν την Ορθοδοξία με το δικό τους τρόπο.

Χαιρετίζω, λοιπόν, με ιδιαίτερη χαρά το παρόν βιβλίο, το οποίο αναφέρεται στην ιστορία της Μητροπόλεως Ταμασού και Ορεινής, ελπίζοντας ότι θα γίνει γνωστή η μεγάλη της ιστορία και προσφορά, τόσο του χθες όσο και του σήμερα, προσευχόμενος ο Άγιος Τριαδικός Θεός με τις πρεσβείες του προστάτη μας Αγίου Ηρακλειδίου, να τη σκέπει και να τη συντηρεί εις τους αιώνες των αιώνων.

Μετ' ευχών

Μητροπολίτης Ταμασού και Ορεινής Ησαΐας

Ιερά Μητρόπολις Ταμασού,
1 Ιουλίου 2010.

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΤΑΜΑΣΟΥ ΚΑΙ ΟΡΕΙΝΗΣ

Ο χάρτης της Κύπρου, όπως διαμορφώθηκε με τις νέες Μητροπόλεις και Επισκοπές.

Αποτελεί θεοπρεπές και ιστορικό γεγονός η απόφαση της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας Κύπρου (Δευτέρα, 12 Φεβρουαρίου 2007) να επανασυστήσει την αρχαία Μητρόπολη Ταμασού, με την ονομασία Ιερά Μητρόπολη Ταμασού και Ορεινής, όπως και τις Μητροπόλεις Κωνσταντίας και Τριμυθούκτου, καθώς, επίσης, και τη δημιουργία της Μητροπόλεως Κύκκου και Τηλλυρίας. Αναμφίβολα και η ανασύσταση των Επισκοπών Καρπασίας, Αμαθούντος, Λήδρας και Χύτρων σηματοδοτεί την επαναφορά του πλήρους αρχαίου Συνοδικού συστήματος της Εκκλησίας μας.

Το Αυτοκέφαλο αποτέλεσε το πυλωτικό κεφάλαιο της δυναμικής πορείας και προσφοράς της Εκκλησίας Κύπρου, στο δυσχιλιετές διάστημα της ιστορικής της πορείας. Έτσι, τώρα, με την επανασύσταση των νέων Μητροπόλεων και των Επισκοπών, η Εκκλησία Κύπρου επανευρίσκει το αρχαίο σύστημα οργάνωσης, διοίκησης, ποιμαντικής και πνευματικής λειτουργίας της και εισέρχεται σε μια νέα φάση του ιστορικού της ρόλου, τόσο για τον τόπο μας, όσο και για τις διορθόδοξες, διεκκλησιαστικές και οικουμενικές της σχέσεις.

Ιδιαίτερα η Μητρόπολις Ταμασού και Ορεινής, με την επαναδραστηρι-

Οι Απόστολοι Βαρνάβας και Παύλος, ιδρυτές της Εκκλησίας της Κύπρου κατά την Α' Αποστολική περιοδεία.

ποίησή της, έρχεται να δώσει μια νέα συνέχεια στον τεράστιο ρόλο, που διαδραμάτισε στο μακρό διάστημα των χιλίων διακοσίων και είκοσι χρόνων λειτουργίας της. Οι ιστορικές της απαρχές σηματοδοτούνται με το έργο και τη θεοφιλή δράση και κατάληξη του πρώτου και μεγάλου Επισκόπου της, του και πρώτου Αρχιεπισκόπου Κύπρου, Αγίου Ηρακλειδίου. Αλλά και η ανάδειξη περισσότερων από τριάντα επωνύμων αγίων, αποδεικνύει το σημαντικό της ρόλο στα πνευματικά και αγιολογικά θέματα της περιοχής Ταμασού, της Εκκλησίας Κύπρου και σύνολης της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας.

Το ότι, ως τελευταίος Επίσκοπος Ταμασού, υπήρξε ο Μεγάλος Άγιος της περιοχής Όσιος Νείλος, ο και ιδρυτής της Κοινοβιακής Μάνδρας της Παναγίας του Μαχαιρά, αυτό συνιστά θεία συγκυρία. Και τούτο, διότι η αγία του προσωπικότητα έπαιξε καθοριστικό ρόλο ενάντια στα καταλυτικά δρώμενα από μέρους των Λατίνων κατακτητών σε βάρος της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Κύπρου. Η αναφορά του ίδιου στην Τυπική Διάταξή του, ότι είναι Πρωτόθρονος, ο πρώτος, δηλαδή, τη τάξει Μητροπολίτης, μετά τον Αρχιεπίσκοπο, συνυπονεί το κύρος, το οποίο διέθεται και περιβαλλόταν η Επισκοπή, η κειμένη στη μείζονα περιοχή της Ταμασού. Αλλά, και το ότι ο λαός μας απέφυγε τον εκλατινισμό, και τούτο, κατά ένα μεγάλο μέρος, οφείλεται στην παρουσία του Οσίου Νείλου. Δεν αποκλείεται ο Όσιος, στις δυσχείμερες εκείνες μέρες, να διέτελεσε και ο «τελευταίος» Αρχιεπίσκοπος Κύπρου, αφού οι Λατίνοι με διατάγματά τους «καταργούσαν» τη θέση του Αρχιεπισκόπου και «υποχρέωναν» τους εναπομείναντες τέσσερις Κυπρίους Επισκόπους «να υπαχθούν» στη Λατινική Ιεραρχία.

Κατά το ισχύον σύστημα και με βάση τον Καταστατικό Χάρτη της Εκκλησίας Κύπρου, η Ιερά Σύνοδος, στις 19 Μαρτίου και 12 Απριλίου 2007, υλοποιούσε την απόφασή της για διεξαγωγή εκλο-

Ο Όσιος Νείλος, τελευταίος Επίσκοπος Ταμασού και ιδρυτής της Ιεράς Μονής Μαχαιρά.

γών προς ανάδειξιν του νέου Μητροπολίτη Ταμασού και Ορεινής. Ο Προκαθήμενος της Εκκλησίας Κύπρου, Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος κ.κ. Χρυσόστομος Β', ενεργοποίησε τη σχετική απόφαση της Ιεράς Συνόδου με την εξαπόλυση σχετικής Εγκυκλίου, με την οποία γνωστοποιούσε στο πλήρωμα της Περιφέρειας Ταμασού και Ορεινής τη διεξαγωγή εκλογών, με την ανάδειξη των Ειδικών Αντιπροσώπων, για την Κυριακή, 13 Μαΐου 2007.

Κατά τα κεκανονισμένα, η 9η Ιουνίου 2007, αποτελούσε το ιστορικό ορόσημο για την Επισκοπή Ταμασού και Ορεινής. Οι Γενικοί Αντιπρόσωποι με τους Οφικιαλούς Κληρικούς, τους Ηγουμένους των Σταυροπηγιακών Μονών (στην προκειμένη περίπτωση των Ιερών Μονών Μαχαιρά κ. Επιφανίου και Αγίου Νεοφύτου κ. Λεοντίου), καθώς, επίσης, και οι Ηγουμένισσες των Γυναικείων Μονών Αγίου Ηρακλειδίου και Αγίου Παντελεήμονος, Προδρόμη Μοναχή και Καλλίστη Μοναχή, και ασφαλώς και με τη συμμετοχή των Σεπτών Μελών της Ιεράς Συνόδου, Μητροπολιτών Πάφου κ. Γεωργίου, Κιτίου κ. Χρυσόστομου, Κυρηναίας κ. Παύλου, Λεμεσού κ. Αθανασίου, Μόρφου κ. Νεοφύτου, Κωνσταντίας κ. Βασιλείου, Κύκκου και Τηλλυρίας κ. Νικηφόρου και των Χωρεπισκόπων Σαλαμίνας και Καρπασίας, κ.κ. Βαρνάβα και Χριστοφόρου, και του Προκαθημένου της Εκκλησίας Κύπρου, κ.κ. Χρυσόστομου Β', αυτό το ιεροπρεπές Εκλογικό Σώμα θα προέβαινε εν Πνεύματι Αγίω στην εκλογή του Μητροπολίτη Ταμασού και Ορεινής.

Η Εκλογική Κληρολαϊκή Συνέλευση πράγματι συνήλθε στην πιο πάνω ορισθείσα ημερομηνία στο Μέγα Συνοδικό της Ιεράς Αρχιεπισκοπής και, ύστερα από τις νενομισμένες διατάξεις και την ανάπεμψη ειδικής δέησης, ο Προκαθήμενος της Συνέλευσης, Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος κ.κ. Χρυσόστομος Β', κάλεσε τα Μέλη της να αναδείξουν με μυστική ψηφοφορία τον άξιο Επίσκοπο της Μητροπόλεως Ταμασού και Ορεινής. Ακολούθησε η ψηφοφορία και το αποτέλεσμα ήταν η παμψηφεί εκλογή

Στιγμιότυπο από την έναρξη της Κληρολαϊκής Συνέλευσης, η οποία άρχισε τις εργασίες της με προσευχή στο Μέγα Συνοδικό της Ιεράς Αρχιεπισκοπής. Διακρίνονται η Α.Μ. ο Αρχιεπίσκοπος κ.κ. Χρυσόστομος και οι Πανιερώτατοι Μητροπολίτες Μόρφου κ. Νεοφύτου και Κύκκου και Τηλλυρίας κ. Νικηφόρου (δεξιά), Κωνσταντίας κ. Βασιλείου και ο Χωρεπίσκοπος Καρπασίας κ. Χριστοφόρος (αριστερά).

του Πανοσιολογιωτάτου Αρχιμανδρίτη κ. Ησαΐα Κυκκώτη.

Η χειροτονία του Εψηφισμένου Μητροπολίτη Ταμασού και Ορεινής κ. Ησαΐα εγένετο τη Δευτέρα, 11 Ιουνίου 2007, εορτή του Ιδρυτή και Προστάτη της Εκκλησίας Κύπρου Αποστόλου Βαρνάβα στον ομώνυμο Ιερό Ναό στη Δασούπολη Λευκωσίας.

Στο Αρχιερατικό Συλλείτουργο, στο οποίο προϊστάτο ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου κ.κ. Χρυσόστομος Β΄, πήραν μέρος τα Μέλη της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας Κύπρου και οι Εκπρόσωποι Ορθοδόξων Εκκλησιών Σεβασμιωτάτοι Μητροπολίτες και Επίσκοποι.

Το απόγευμα της Δευτέρας, 11ης Ιουνίου 2007, και ώρα 7μ.μ. πραγματοποιήθηκε, κατά τα εκκλησιαστικά θέσμια, η Ενθρόνιση του χειροτονηθέντος Μητροπολίτου Ταμασού και Ορεινής κ. Ησαΐα.

Στον καθορισμένο χώρο ο Ιερός Κλήρος, οι Μοναχοί και οι Μονάζουσες των Ιερών Μονών, οι Πρόεδροι των κοινοτήτων, εκπρόσωποι πολιτικών κομμάτων, οι Αστυνομικές και Στρατιωτικές αρχές, οι μαθητές των σχολείων, καθώς, επίσης, και πλήθος κόσμου ανέμεναν το Μητροπολίτη κ. Ησαΐα και τους άλλους Αρχιερείς. Ακολούθως όλη η ιερή πομπή κατευθύνθηκε προς τον Καθεδρικό Ναό του Αγίου Νικολάου Επισκοπείου.

Άποψη της χορείας των Ιεραρχών, οι οποίοι πήραν μέρος στη Θεία Λειτουργία και στη Χειροτονία.

Η άκρως συγκινητική στιγμή της Χειροτονίας «Άξιος», προτείνει ο Αρχιεπίσκοπος και ο λαός αναφωνεί ομόθυμα «Άξιος»!

Ο Μητροπολίτης Ταμασού και Ορεινής κ. Ησαΐας, ενώ ευλογεί το πλήθος των πιστών, κατά την άφιξή του στον Καθεδρικό Ναό του Αγίου Νικολάου Επισκοπείου.

Στιγμιότυπο από την άφιξη του νέου Μητροπολίτου κ. Ησαΐα.

Ο χάρτης της Μητροπολιτικής Περιφέρειας Ταμασού και Ορεινής.

Η ΕΠΙΣΚΟΠΗ ΤΑΜΑΣΟΥ ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ

Η επισκοπή Ταμασού ιδρύθηκε περί το 49 μ.Χ., κατά τη δεύτερη αποστολική περιοδεία στην Κύπρο, όταν οι απόστολοι Βαρνάβας και Μάρκος χειροτόνησαν ως επίσκοπο Ταμασού τον Άγιο Ηρακλείδιο.

Η Ταμασός ήταν γνωστή από την αρχαιότητα για τον πλούτο της, εξαιτίας των ορυχείων χαλκού, και με την ίδρυση της επισκοπής, μιας από τις πρώτες που δημιουργήθηκαν στην Κύπρο, κατέστη σημαντικό κέντρο για τη διάδοση του ευαγγελίου στη μεγαλόνησο. Αυτό βεβαιώνουν οι πληροφορίες των πηγών για τις επαφές του αγίου Ηρακλείδιου με τον απόστολο Παύλο και την ιεραποστολική δραστηριότητα του αγίου, με τη χειροτονία κυρίως και άλλων επισκόπων, όπως ο Επαφράς Πάφου και ο Τυχικός Νεαπόλεως. Γνωστή είναι επίσης η συμβολή του αγίου Ηρακλείδιου στην εγκατάσταση ως επισκόπου Σόλων του αγίου Αυξιβίου, τον οποίο είχε χειροτονήσει προηγουμένως ο απόστολος Μάρκος.

Όταν κοιμήθηκε ο άγιος Ηρακλείδιος, το σώμα του τάφηκε στη σπηλιά που τελούσε τα μυστήρια, στο χώρο, όπου αργότερα κτίστηκε βασιλική και μονή προς τιμήν του.

Η μνήμη του αγίου Ηρακλείδιου, του πολιούχου αγίου της Μητροπόλεώς μας, τιμάται στις 17 Σεπτεμβρίου.

Τον άγιο Ηρακλείδιο διαδέχθηκαν οι μαθητές του Μνάσων και Ρόδων. Στενός συνεργάτης του αγίου Ηρακλείδιου υπήρξε επίσης ο άγιος Θεόδωρος, ο οποίος τιμάται στις 4 Οκτωβρίου.

Από την πρώιμη βυζαντινή περίοδο είναι γνωστοί δύο επίσκοποι Ταμασού που έλαβαν μέρος σε οικουμενικές συνόδους: ο Τύχων στη Β΄ Οικουμενική Σύνοδο της Κωνσταντινουπόλεως το 381 και ο Επαφρόδιτος στην Δ΄ Οικουμενική Σύνοδο της Χαλκηδόνος το 451.

Στα βυζαντινά χρόνια, αλλά σε ακαθόριστη χρονολογία, υπηρέτησαν επί-

Οι Άγιοι Ηρακλείδιος και Μνάσωνας.
Λεπτομέρεια από τα βημόθυρα της Ιεράς
Μονής Αγίου Παντελεήμονος Αχερά.

σης ως επίσκοποι Ταμασού, τρεις ακόμη επίσκοποι: ο Δημητριανός, ο Μακεδόνιος και ο Βασίλειος.

Πάντως η επισκοπή Ταμασού παρουσιάζεται ως πρωτόθρονος, δηλαδή ως η δεύτερη κατά την τάξη προκαθεδρίας επισκοπή της Εκκλησίας της Κύπρου, μετά τη μητρόπολη (αρχιεπισκοπή) Κωνσταντίας.

Ο όσιος Νείλος, που προηγουμένως υπηρέτησε ως ηγούμενος της Μονής Μαχαιρά και συνέταξε το Τυπικόν της (Τυπική διάταξις), υπήρξε ο τελευταίος γνωστός επίσκοπος Ταμασού, πριν από την κατάργηση της επισκοπής, μαζί με τις περισσότερες κυπριακές επισκοπές, κατά τις πρώτες δεκαετίες της Φραγκοκρατίας (1191-1489), οπότε οι Λατίνοι μεθόδευσαν την υποταγή της Ορθοδόξου Εκκλησίας στον Πάπα.

Κατά την Τουρκοκρατία (1571-1878), μετά την άρση των περιορισμών που επέβαλαν οι Λατίνοι στην Ορθόδοξη Εκκλησία, η επισκοπή Ταμασού επανιδρύθηκε και λειτούργησε για κάποιο διάστημα, με επίσκοπο τον Ιάκωβο, ενώ ο τίτλος του επισκόπου Ταμασού αναβίωσε ξανά στο διάστημα 1791-1797, όταν δόθηκε στο μετέπειτα μητροπολίτη Κιτίου Χρυσάνθο Α΄ (1797-1810).

Με απόφαση της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Κύπρου (12 Φεβρουαρίου 2007), έγινε ανασύσταση της Ιεράς Μητροπόλεως Ταμασού και Ορεινής. Στις 9 Ιουνίου 2007 εξελέγη παμψηφεί Μητροπολίτης Ταμασού και Ορεινής ο αρχιμανδρίτης Ησαΐας Κυκκώτης. Η χειροτονία του κ. Ησαΐα έγινε στις 11 Ιουνίου του ίδιου έτους, ημέρα μνήμης του ιδρυτή της Εκκλησίας της Κύπρου αποστόλου Βαρνάβα, στον ιερό ναό Αποστόλου Βαρνάβα Δασουπόλεως, και η ενθρόνισή του την ίδια ημέρα στον καθεδρικό ναό Αγίου Νικολάου Επισκοπείου.

Η εικόνα των Ταμασέων Αγίων, οι οποίοι τιμώνται την 1η Μαΐου.

Η ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΤΑΜΑΣΟΥ ΚΑΙ ΟΡΕΙΝΗΣ ΣΤΑ ΝΕΟΤΕΡΑ ΧΡΟΝΙΑ

Η Ιερά Μητρόπολις Ταμασού και Ορεινής στα πρώτα αυτά χρόνια επαναδραστηριοποίησής της, προσπάθησε να αγκαλιάσει σχεδόν όλους τους

Στιγμιότυπο από το Α' Συνέδριο Νεολαίας με θέμα: «Νέοι: Ελευθερία και Εξαρτήσεις».

Στιγμιότυπο από το Β' Συνέδριο Νεολαίας με θέμα: «Διαδίκτυο – Ηλεκτρονικό Έγκλημα».

Αποψη από τους μαθητές που συμμετείχαν στις εργασίες του Α' Συνεδρίου Νεολαίας.

τομείς του πνευματικού, πολιτιστικού και αθλητικού χώρου, δίνοντας έτσι την ευκαιρία στο ποιμνιό της να έχει μια αμεσότερη επαφή με τη θεσμική Εκκλησία και να απολαμβάνει τα θετικά στοιχεία της ανασύστασής της.

Στα πλαίσια αυτά, και μετά από πρωτοβουλίες του Πανιερωτάτου Μητροπολίτη Ταμασού κ. Ησαΐα, αναδιοργανώθηκε το κατηχητικό έργο στις 45 ενορίες της Μητροπόλεως με την εξεύρεση νέων κατηχητών και ιδιαίτερα με τη σύσταση του Τμήματος Ποιμαντικής Διακονίας, το οποίο έχει την ευθύνη για την πραγματοποίηση των οραματισμών και των σχεδίων του Πανιερωτάτου.

Μέχρις στιγμής διοργανώθηκαν τρία Συνέδρια Νεολαίας. Το πρώτο είχε ως θέμα: «Νέοι: Ελευθερία και Εξαρτήσεις», το δεύτερο: «Διαδίκτυο – Ηλεκτρονικό Έγκλημα» και το τρίτο: «Νεανική παραβατικότητα και αντικοινωνική συμπεριφορά».

Επίσης, η Μητρόπολή μας, έχει άψογη συνεργασία με τις διευθύνσεις των Σχολείων Δημοτικής και Μέσης Εκπαίδευσης της περιφέρειάς μας, με τα οποία και συνδιοργανώνει διάφορες εκδηλώσεις και δραστηριότητες.

Τόσο ο Πανιερωτάτος, όσο και οι ιερείς της Μητροπόλεώς μας έχουν συχνά επαφή με τα Σχολεία, στα οποία τελούν Αγιασμούς ή εξομολογούν τους μαθητές.

Η ίδια συνεργασία υπάρχει και με τα στρατόπεδα της Μητροπολιτικής μας Περιφέρειας, αφού οι στρατευμένοι νέοι είναι ιδιαίτερα ευαίσθητοι στα θέματα των εξαρτήσεων.

Μία σημαντική προσφορά στη νεολαία από τη Μητρόπολή μας είναι και η ίδρυση του Ποδηλατικού Ομίλου «Άγιος Μνάσων», του Ομίλου Νεολαίας «Φέρελις» και της Φιλαρμονικής και Ορχήστρας. Ο Ποδηλατικός Όμιλος απασχολεί περίπου 150 παιδιά σε τρία προπονητικά κέντρα και διοργανώνει ποδηλατικές διαδρομές σε ολόκληρη την Κύπρο. Επίσης, οι αθλητές του συμμετέχουν με ιδιαίτερες επιτυχίες σε διάφορους αγώνες ποδηλασίας, τόσο στην Κύπρο όσο και στο εξωτερικό. Ακόμη, δύο φορές το χρόνο, τα παιδιά του Ποδηλατικού Ομίλου φιλοξενούνται σε Κατασκηνώσεις, έχοντας έτσι την ευκαιρία να διασκεδάσουν, να ξεκουραστούν, αλλά και να πάνε με τα ποδήλατά τους σε διάφορες διαδρομές γνωρίζοντας από κοντά τη φύση και την πολιτιστική και εκκλησιαστική μας κληρονομιά.

Από την άλλη, ο Όμιλος Νεολαίας «Φέρελις» έχει την ευθύνη της διοργάνωσης των Συνεδρίων Νεολαίας, του Πρωταθλήματος Φούτσαλ των Κατηχητικών Σχολείων της Μητροπόλεως και των διάφορων πολιτιστικών εκδηλώσεων, όπως είναι οι προβολές ταινιών της κυπριακής παραδόσεως στις κοινότητες της Μητροπόλεως καθώς και η πραγματοποίηση συναυλιών.

Ο Πανιερωτάτος Μητροπολίτης Ταμασού και Ορεινής κ. Ησαΐας ενώ τελεί την ακολουθία του Αγιασμού σε Σχολείο.

Στιγμιότυπο κατά την επίσκεψη του Πανιερωτάτου σε στρατόπεδα.

Αμνηστική φωτογραφία του Ποδηλατικού Ομίλου «Άγιος Μνάσων».

Ο Πανιερωτάτος μαζί με τη νικήτρια ομάδα του Πρωταθλήματος Φούτσαλ της Μητροπόλεώς μας «Μάριος Καραλλάκης 2010», αυτή της Οδού.

Η Φιλαρμονική και Ορχήστρα της Μητροπόλεως υπό την καθοδήγηση του μαέστρου κ. Γιώργου Ιωσηφίδη, απασχολεί πέραν των 40 νέων και συμμετέχει σε διάφορες εκδηλώσεις σε όλη την Κύπρο, αλλά και στο εξωτερικό. Μέχρι στιγμής η Μητρόπολή μας έχει διοργανώσει τρία Φεστιβάλ Φιλαρμονικών Ορχηστρών με τη συμμετοχή και άλλων Φιλαρμονικών και Χορωδιών από την Κύπρο και το εξωτερικό.

Η Μητρόπολή μας, εκτός των άλλων, έχει συνεργαστεί και με διάφορους άλλους φορείς και οργανωμένα σύνολα της κυπριακής κοινωνίας. Σημαντική κρίνεται η συνεργασία της Μητροπόλεως μας με την Αστυνομία Κύπρου, αφού μαζί έχουν συνδιοργανώσει ένα Παγκύπριο Συνέδριο με θέμα: «Εκκλησία-Αστυνομία και ο κόσμος μας. Τα όρια του νόμου και ο νόμος των ορίων», αλλά και η συνεργασία με διάφορα τμήματα της Αστυνομίας, όπως είναι αυτό της Υπηρεσίας Καταπολέμησης Ναρκωτικών με τη δι-οργάνωση βιωματικών εργαστηρίων για Γονείς. Επίσης, η Μητρόπολή μας συνεργάζεται κάθε χρόνο με τον Παγκύπριο Σύνδεσμο Μελισσοκόμων τιμώντας με θρησκευτική ευλάβεια τον προστάτη Άγιο της Μελισσοκομίας Άγιο Φιλάρετο με ειδική Εκδήλωση. Τέλος, η Μητρόπολή μας σε συνεργασία με τον Παιδιατρικό Σύνδεσμο και την ιστοσελίδα www.paidiatros.com διοργανώνει κάθε χρόνο Παγκύπριο Συνέδριο για Γονείς και Εκπαιδευτικούς με τίτλο: «Οι Γονείς εκπαιδεύονται», όπου διακεκριμένοι γιατροί, ψυχολόγοι, εκπαιδευτικοί και άλλοι επιστήμονες καταθέτουν τις εισηγήσεις τους.

Για τους σκοπούς της επιμόρφωσης και της διαρκούς επαφής του Πανιερωτάτου με τους κληρικούς μας, πραγματοποιούνται σε τακτά διαστήματα Ιερατικές Συνάξεις με προσκεκλημένους εκλεκτούς ομιλητές. Στις Συνάξεις αυτές συζητούνται και θέματα που αφορούν στα διάφορα ποιμαντικά προβλήματα αλλά και ενημερώνονται οι κληρικοί μας για τις διάφορες εκδη-

Η Φιλαρμονική και Ορχήστρα της Ιεράς Μητροπόλεως Ταμασού και Ορεινής, υπό την καθοδήγηση του μαέστρου κ. Γιώργου Ιωσηφίδη.

Η αφίσα του Παγκύπριου Παιδιατρικού Συνεδρίου για Γονείς και Εκπαιδευτικούς.

Αποψη από Ιερατική Σύναξη.

λώσεις και δραστηριότητες της Μητροπόλεως που σκοπεύονται να πραγματοποιηθούν.

Επίσης κατά τη διάρκεια του έτους πραγματοποιούνται Συνάξεις για τα Στελέχη της Μητροπόλεως και ιδιαίτερα για τα μέλη των Χριστιανικών Συνδέσμων Γυναικών, που σκοπό έχουν την προσωπική επαφή με τον Πανιερωτάτο, την υλοποίηση εκ μέρους τους των στόχων του Πανιερωτάτου αλλά και την επίλυση των διαφόρων προβλημάτων που αυτοί αντιμετωπίζουν. Για τους Χριστιανικούς Συνδέσμους Γυναικών διοργανώνονται κάθε χρόνο Κατασκηνωτικά Τριήμερα καθώς και προσκυνηματική εκδρομή την Κυριακή των Μυροφόρων, αμφότερα στην Ιερά Μονή Κύκκου.

Τις μεγάλες εορτές του Χριστιανισμού, δηλαδή τα Χριστούγεννα και το Πάσχα, η Μητρόπολή μας, πέρα των λατρευτικών εορτασμών, διοργανώνει και διάφορες καλλιτεχνικές εκδηλώσεις. Ιδιαίτερα το Πάσχα, διοργανώνει στους χώρους του Καθεδρικού Ναού Αγίου Νικολάου στο Επισκοπεϊό, παραδοσιακά παιχνίδια και μουσικοχορευτικές παραστάσεις.

Επίσης, κατά τις εθνικές επετείους του γένους, η Μητρόπολή μας διοργανώνει παρελάσεις και εθnikοθρησκευτικά μνημόσυνα.

Παράλληλα, δεν άφησε έξω από τις δραστηριότητες της και την Εργατική Πρωτομαγιά, αφού κάθε χρόνο διοργανώνει ειδική εκδήλωση αφιερωμένη στους αγώνες των εργαζομένων.

Ακόμη, κάθε χρόνο την ημέρα μνήμης των Τριών Ιεραρχών, στις 30 Ιανουαρίου, η Μητρόπολή μας τελεί μνημόστυνο στη μνήμη

Στιγμιότυπο από την εκδρομή των Χριστιανικών Συνδέσμων Γυναικών στην Ιερά Μονή Κύκκου.

Στιγμιότυπο από τα παραδοσιακά παιχνίδια που διοργανώνει η Μητρόπολη στον Καθεδρικό Ναό του Αγίου Νικολάου στο Επισκοπεϊό την Δευτέρα του Πάσχα.

Στιγμιότυπο από τη Χριστουγεννιάτικη γιορτή της Μητροπόλεως.

Αποψη από την παρέλαση που διοργανώνει η Μητρόπολη με την ευκαιρία των εθνικών επετείων της 25ης Μαρτίου 1821 και της 1ης Απριλίου 1955.

Αναμνηστική φωτογραφία της Εκδήλωσης για την Εργατική Πρωτομαγιά. Διακρίνονται εκτός από τον Πανιερώτατο (από τα αριστερά) ο Βουλευτής κ. Ανδρέας Αγγελίδης, εκπρόσωπος του Προέδρου της Βουλής, ο Δήμαρχος Λαπήθου, εκπρόσωπος του Γενικού Γραμματέα της Π.Ε.Ο, ο Κυβερνητικός Εκπρόσωπος κ. Στέφανος Στεφάνου, εκ μέρους του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας, ο Γενικός Γραμματέας της Σ.Ε.Κ κ. Νίκος Μωυσέως και ο Γενικός Γραμματέας της Δ.Ε.Ο.Κ κ. Διομήδης Διομήδους.

των Εφόρων, Εκπαιδευτικών και Μαθητών της Μητροπολιτικής μας Περιφέρειας.

Μετά από πρωτοβουλία του Μητροπολίτη μας κ. Ησαΐα, λειτουργούν σε χώρους της Μητροπόλεως επιμορφωτικά μαθήματα αγωγής, ηλεκτρονικών υπολογιστών, μαγειρικής και διάφορων άλλων δεξιοτήτων. Επίσης λειτουργεί χορωδία για τις γυναίκες των Χριστιανικών Συνδέσμων, οι οποίες και συμμετέχουν σε διάφορες καλλιτεχνικές Εκδηλώσεις.

Τέλος, να αναφέρουμε ότι ο Πανιερώτατος Μητροπολίτης μας συμμετέχει εκ μέρους της Συνόδου της Εκκλησίας της Κύπρου σε διάφορα Συνέδρια σε όλο τον κόσμο και είναι υπεύθυνος του Τμήματος Εξωτερικής Ιεραποστολής της Εκκλησίας της Κύπρου. Επίσης είναι πρόεδρος του ΚΕΝΘΕΑ Κύπρου, το οποίο δραστηριοποιείται κατά των εξαρτησιογόνων ουσιών.

Αναμνηστική φωτογραφία του Πανιερωτάτου μαζί με τα παιδιά της Κατασκήνωσης Αρρένων της Μητροπόλεως στον περίβολο του Ιερού Ναού Τιμίου Σταυρού Ομόδους.

Στιγμιότυπο από την εκδρομή των θηλέων των Κατηχητικών Σχολείων της Μητροπόλεως.

Ο ΑΓΙΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΔΙΟΣ

Ο Άγιος Ηρακλείδιος γεννήθηκε στο χωριό Λαμπαδιστού, που πιθανόν να βρισκόταν στ' ανατολικά των χωριών Γαλάτας-Κακοπετριάς. Άλλοι υποστηρίζουν ότι το χωριό Λαμπαδιστού βρισκόταν στα νοτιοδυτικά του χωριού Μιτσερό, στο ύψωμα, όπου βρίσκονται τα ερείπια της βυζαντινής εκκλησίας της Παναγίας Λαμπαδούς. Ο πατέρας του Ιεροκλής ήταν ειδωλολάτρης ιερέας. Κατά μία παράδοση, όταν ο Απόστολος Βαρνάβας, συνοδευόμενος από τον Απόστολο Μάρκο, έφθασαν στη Λαμπαδιστού, ζήτησαν από τον πατέρα του Αγίου Ηρακλείδιου να τους υποδείξει το δρόμο, που οδηγούσε στο «χιονώδες όρος», δηλαδή τη Χιονίστρα. Με την άδεια του πατέρα του ο Άγιος Ηρακλείδιος συνόδευσε του Αποστόλου, για να τους οδηγήσει στο χιονώδες όρος. Καθ' οδόν ο Απόστολος Βαρνάβας κατήχησε το νεαρό Ηρακλείδιο και τον βάπτισε στο «Σολίου Ποταμόν».

Από τις «Περίόδους και το Μαρτύριο του Αγίου Βαρνάβα του Αποστόλου», όπως και από το βίο του Αγίου Αυξιβίου, φαίνεται ότι ο Άγιος Ηρακλείδιος έγινε χριστιανός και χειροτονήθηκε Επίσκοπος Ταμασού από τους Αποστόλους Παύλο και Βαρνάβα, κατά την πρώτη περιοδεία τους στην Κύπρο, το 45 μ.Χ. Σύμφωνα με το βίο του και το βίο του Αγίου Αυξιβίου, ο Άγιος Ηρακλείδιος έκαμε πολλές περιοδείες σ' όλη την Κύπρο και χειροτόνησε Επισκόπους στις πόλεις, επιτελώντας πολλά θαύματα: θεράπευσε δαιμονισμένους, ανάστησε νεκρούς, θεράπευσε τυφλούς κ.ά. Ο Άγιος Ηρακλείδιος, σύμφωνα με το βίο του, πέθανε σε ηλικία εξήντα ετών, αφού προηγουμένως χειροτόνησε διάδοχό του στην Επισκοπή Ταμασού τον Άγιο Μνάσωνα.

Όταν κοιμήθηκε ο Άγιος Ηρακλείδιος, το σώμα του τάφηκε στη σπηλιά, που τελούσε τα μυστήρια, στο χώρο, όπου αργότερα κτίστηκε βασιλική και Μονή προς τιμήν του, η οποία υπάρχει μέχρι σήμερα. Η μνήμη του Αγίου Ηρακλείδιου, του πολιούχου Αγίου της Μητροπόλεώς μας, τιμάται στις 17 Σεπτεμβρίου.

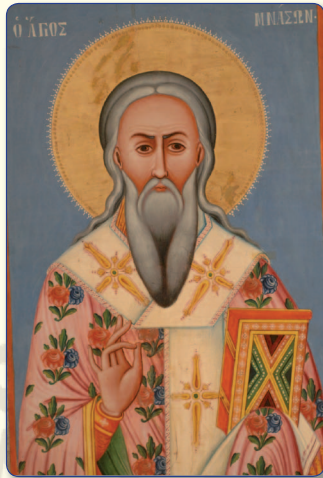

Ο Άγιος Ηρακλείδιος.

Ο ΑΓΙΟΣ ΜΝΑΣΩΝΑΣ

«Των Κυπρίων το καύχημα, την κιθάρα του πνεύματος και του Χριστού της πίστεως πύργον άσειστον, τον Πανεύφημον Μνάσωνα» η Εκκλησία μας τιμά στις 19 του Μηνός Οκτωβρίου. Η καταγωγή του από την αρχαία πόλη της Κύπρου την Ταμασό. Άνδρας με πολλές αρετές και με πνεύμα ανήσυχο. Από μικρός ζητούσε να μάθει την αλήθεια, έτσι στέλνεται από τους συγχωριανούς του «εις την Πρεσβυτέραν Ρώμην» μαζί με κάποιο φίλο του ονόματι Θεωνά, να διευθετήσουν το σκάνδαλο, που υπήρχε μεταξύ χωρικών ειδωλολατρών των δυο χωριών Πολιτικού και Περάτων, για το ποιος από τους ψευδώνυμους θεούς, που τιμούσαν τα δυο χωριά είναι ο μεγαλύτερος. Με την επίσκεψη τους στη Ρώμη και με θεία οικονομία, συναντούν κάποιους εκ των 70 μαθητών του Χριστού, οι οποίοι τους ευαγγελίζονται τα περί της Χριστιανικής πίστεως. Ανάβει αμέσως ο ζήλος και ο πόθος των νέων παιδιών να μάθουν περισσότερα για την πίστη στο Χριστό. Έτσι, σπεύδουν στην πόλη των Ιεροσολύμων, όπου συναντούν τον αγαπημένο μαθητή και αυτόπτη του Χριστού, τον απόστολο Ιωάννη, και από αυτόν μαθαίνουν με ακρίβεια για το έργο και το πάθος του Σωτήρος Χριστού. Από τον ίδιο βαπτίζονται και επιστρέφουν στην Κύπρο, για να διαδώσουν και στους συμπατριώτες τους το μήνυμα του ευαγγελισμού και της σωτηρίας του κόσμου, που ο Χριστός με το πάθος και την Ανάσταση του έδωσε.

Στην Κύπρο, αφού επέστρεψε ο Άγιος, μαθαίνει ότι εκεί βρίσκονται και οι Απόστολοι, Βαρνάβας, Παύλος και Μάρκος και ψάχνει να τους συναντήσει. Τους βρίσκει στο σπήλαιο του Αγίου Ηρακλειδίου, ο οποίος τον παραλαμβάνει και τον έχει βοηθό του στον αγώνα για την διάδοση της Χριστιανικής πίστεως. Καθημερινά με τα κηρύγματα, το παράδειγμα και την πίστη του, πολλοί έρχονται στην Εκκλησία και δημιουργείται ο πρώτος πυρήνας της τοπικής Εκκλησίας των Ταμασέων. Με τη φροντίδα για τη διάδοση του λόγου του Θεού ο Άγιος Ηρακλειδίου, έχοντας συνοδοιπόρο και βοηθό τον Άγιο Μνάσωνα, οδηγούν τα βήματα τους στην πόλη της Πάφου και φροντίζουν για τον καταρτισμό της Παφιακής Εκκλησίας. Πολλά θαύματα επιτελεί ο Μνάσωνας όλα προς δόξαν Θεού. Μαζί με το δάσκαλο του ζουν βίο θεάρεστο και ασκητικό. Με τις προσευχές του ο ιερός Μνάσων γκρεμίζει ναούς και είδωλα της βδελυρής ειδωλολατρικής θρησκείας. Όπως με το ιερό του Ασκληπιού, όπου

Ο Άγιος Μνάσων.

επικαλούμενος την Αγία Τριάδα, γκρεμίζει το είδωλο και όλο τον Ναό. Με πάθος οι ζηλωτές ειδωλολάτρες τον ζητούν, για να τον φονεύσουν, αφού δεν σέβεται ούτε τιμά τα είδωλα και με πολλούς τρόπους ζητούν τη σύλληψη του. Απτόητος όμως συνεχίζει τον αγώνα του, στηριζόμενος στα λόγια του Χριστού: «εί έμέ έδιώξαν και ύμās διώξουσιν» (Ιωάν. 15,20).

Μετά το θάνατο του Αγίου Ηρακλειδίου, αναλαμβάνει δεύτερος επίσκοπος της Εκκλησίας των Ταμασέων. Συνεχίζει με το λόγο και τα έργα του την ακατάπαυστη ιεραποστολική δράση του, για να φωτιστούν το φωτισμό της Θείας γνώσεως οι κάτοικοι του Νησιού. Συνεχίζουν τα θαύματα. Νεκρούς με τις προσευχές του ζωντανεύει, θεραπεύει δαιμονιζόμενους και τυφλούς. Με τις ένθερμες ικεσίες του προς το Θεό κατέπαυσε τρικυμίες και ως άλλος Ηλίας, μεσίτευσε για τη λύση ανομβριών και νόσων. Όταν ήταν πλέον σε προχωρημένη ηλικία, χειροτονεί το Ρόδωνα, τον οποίο προορίζει για διάδοχο του στην Επισκοπή Ταμασού και τον ενισχύει με πολλές ποιμαντικές συμβουλές πώς να διαποιμάει το λογικό ποίμνιο. Έτσι, στις 19 Οκτωβρίου η μακάρια ψυχή του πορεύεται προς συνάντηση του Σωτήρος Χριστού, που τόσο πόθησε και διακόνησε. Πολλά θαύματα επιτελεί το ιερό του λείψανο. Κηδεύεται από τους μαθητές του πλησίον του τάφου του δασκάλου και γέροντος του Αγίου Ηρακλειδίου. Σε κατοπινά χρόνια λόγω του σεβασμού και της ευλάβειας που ο λαός του Θεού έχει προς τον Άγιο, του αφιερώνει Ιερά Μονή πλησίον της Ιεράς Μονής του δασκάλου του Αγίου Ηρακλειδίου.

Ιερά λείψανα του Αγίου υπάρχουν σε πολλά μοναστήρια της Κύπρου. Στη Μονή του Κύκκου, του Μαχαιρά. Στο Ναό του χωριού Πολιτικό σώζεται μικρή εικόνα η οποία φέρει τεμάχιο του λειψάνου του Αγίου. Επίσης ο χρονογράφος Αρχιμανδρίτης Κυπριανός αναφέρει ότι ο βραχίον του Αγίου βρίσκεται αποθησαυρισμένος στο Ναό του χωριού Ποταμιού της επαρχίας της Λεμεσού. Αυτόν τον Άγιο τον «αρχαίο μαθητή» τον οποίο οι Πράξεις των Αποστόλων μνημονεύουν ως συνέστιον και συνεργάτη των Αγίων Αποστόλων (Πρ. 21,16), επικαλούμαστε, για να στηρίζει και να ενδυναμώνει τον ποιμενάρχη και διάδοχο, στο θρόνο του Ησαΐα και να τον καταστήσει και τρόπων διάδοχο, χαρίζοντας σ' αυτόν υπομονή και κάθε επιτήδειο προς την εκπλήρωση του ποιμαντορικού του έργου.

Το εκκλησάκι του Αγίου Μνάσωνα πλησίον του χωριού Πολιτικό. Στα παλαιότερα χρόνια, όπως μας πληροφορεί ο Ρώσος περιηγητής Βασίλειος Μπάρσκυ, αποτελούσε το καθολικό Μονής προς τιμήν του Αγίου Μνάσωνα.

ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΑ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΤΑΜΑΣΟΥ ΚΑΙ ΟΡΕΙΝΗΣ

ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΔΙΟΥ

Η Μονή του Αγίου Ηρακλειδίου είναι εγκατεστημένη στα νοτιοδυτικά του χωριού Πολιτικό, στην περιοχή της αρχαίας Ταμασού και αποτελεί πόλο έλξης πλήθους επισκεπτών καθημερινά. Η ιστορία της μονής είναι μακραίωνη και το κτίσμα έχει επιδεχτεί ανά τα χρόνια πολλαπλές επεμβάσεις, προσθήκες, μετατροπές, που συνεχίζονται μέχρι και τις μέρες μας. Η αναγέννηση και επαναχρησιμοποίηση της μονής, ξεκίνησε το 1962. Σήμερα, σε αυτήν εντάσσονται το καθολικό στον τύπο της καμαροσκέπαστης βασιλικής και το οποίο ανάγεται στα τέλη του 15ου - αρχές 16ου αιώνα, το παρεκκλήσι της αγίας Τριάδας, το οποίο ανάγεται στον 17ο αιώνα, το παρεκκλήσι του Τιμίου Προδρόμου σε κοντινή απόσταση από τη μονή, αποτελεί μοντέρνο οικοδόμημα που ακολουθεί τον τύπο της βασιλικής μετά τρούλλον. Εργαστηριακές εγκαταστάσεις, ξενώνες και άλλα προσκτίσματα, συνθέτουν το χώρο ανάπτυξης του μοναχικού βίου σήμερα στη μονή.

Τα κτίσματα αυτά, ανοικοδομήθηκαν στα ερείπια παλαιότερων, ενώ το Μαρτύριο και η βασιλική του 5ου αιώνα, προτείνουν μια πρώιμη χρονολόγηση, των πρωτοβυζαντινών χρόνων. Ωστόσο, η ίδρυση της μονής σε τόσο πρώιμη εποχή, δεν έχει διατυπωθεί με βεβαιότητα.

Σήμερα βρίσκονται εν ενεργεία εργασίες συντήρησης από μέρους του τμήματος αρχαιοτήτων. Στη Μονή θησαυρίζεται η κάρα του Αγίου Ηρακλειδίου, την οποία πολλοί προσκυνητές σπεύδουν να την ασπαστούν.

Πανηγυρίζει στις 17 Σεπτεμβρίου.

ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΟΣ ΑΧΕΡΑ

Η Μονή του αγίου Παντελεήμονος, βρίσκεται σε χαμηλό λόφο ανάμεσα στα χωριά Μιτσερό και Αγροκητιά. Η προσωνυμία «Αχερά», επιδέχεται διάφορες επεξηγήσεις. Σήμερα, αναφέρεται στην κοιλάδα που απλώνεται βόρεια, βορειοδυτικά και βορειοανατολική της μονής και αποτελεί στο μεγαλύτερο μέρος της, κτηματική περιουσία του μοναστηριού.

Το μοναστηριακό συγκρότημα, όπως συμβαίνει σε αρκετές μονές, έχει επιδεχτεί ανά τα χρόνια διάφορες επεμβάσεις. Η σημερινή του μορφή είναι κυρίως αποτέλεσμα επεμβάσεων από τη δεκαετία του 1960 και εξής, όταν με την επαναλειτουργία του μοναστηριού, πραγματοποιήθηκαν εργασίες ανακαίνισης, διεύρυνσης των προσκτισμάτων και γενικότερα αναπροσαρμογής στις νέες ανάγκες. Ο ναός είναι μονόχωρος καμαροσκέπαστος εσωτερικά, με ενισχυτικά σφενδόνια να συγκρατούν την οροφή. Εξωτερικά καλύπτεται από δικλινή στέγη καλυμμένη με αγκιστρωτά κεραμίδια. Επιγραφή σε ορθογώνια πλάκα υπερκείμενη της δυτικής εισόδου, μας πληροφορεί ότι ανεγέρθη το 1770, επί Αρχιεπισκόπου Χρυσάνθου.

Πανηγυρίζει στις 27 Ιουλίου.

ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

Στην τοποθεσία «Στενοκάμπια» βόρεια του χωριού Φικάρδου προς Κλήρου, βρίσκεται η γυναικεία Μονή αφιερωμένη στον άγιο Ιωάννη το Θεολόγο. Εικόνα του αγίου προερχόμενη από την εν λόγω Μονή, βρίσκεται σήμερα στο Βυζαντινό Μουσείο Αρχιεπισκόπου Μακαρίου του Γ' στη Λευκωσία. Με απόφαση της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Κύπρου στις 19 Φε-

βρουαρίου 2009, αναβαθμίστηκε από ησυχαστήριο σε Κοινοβιακή Μονή. Ανοικοδομήθηκε άγνωστο πότε ακριβώς από κατοίκους του Επισκοπείου, οι οποίοι κατείχαν αμπέλια στην περιοχή. Ο ναός, αποτελεί απλό αρχιτεκτονικό οικοδόμημα το οποίο έχει ανακατασκευαστεί πρόσφατα. Εργασίες εξωραϊσμού έχουν λάβει χώρα και σήμερα διαμένουν στη μονή μερικές μοναχές. Από παλαιότερους μαθαίνουμε ότι το παρεκκλήσι ήταν αφιερωμένο στον Αρχάγγελο. Εικόνα του Αρχαγγέλου υπάρχει σήμερα στο ναό. Τμήμα παλαιού επιχρυσωμένου εικονοστασίου διατηρείται εντός του ναού. Τα βημόθυρα φέρουν τη χρονολογία ΑΧΜ(?)Ε (1645).

Πορτάζει στις 8 Μαΐου και στις 26 Σεπτεμβρίου.

ΛΑΞΕΥΤΟ ΝΑΪΔΡΙΟ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΧΡΥΣΟΣΠΗΛΙΩΤΙΣΣΑΣ ΚΑΤΩ ΔΕΥΤΕΡΑ

Το σπήλαιο της Παναγίας Χρυσοσπηλιώτισσας κοντά στις όχθες του Πεδιαιού ποταμού, βρίσκεται σε μικρή απόσταση στα βορειοανατολικά της Κάτω Δευτεράς. Είναι λαξευμένο στο μαλακό βράχο σε ύψος 50 περίπου μέτρων. Σήμερα η πρόσβαση πραγματοποιείται μέσω μεγάλης κλίμακας, ενώ παλαιότερα φαίνεται πως υπήρχε μετακινούμενη σκάλα πρόσβασης, η οποία απομακρυνόταν σε περίπτωση ανάγκης. Το συγκρότημα έγκειται σε τρία υποσπήλαια τα οποία επικοινωνούν μεταξύ τους με δύο εσωτερικές σήραγγες. Το κεντρικό και μεγαλύτερο από αυτά αποτελεί το ναό. Κατάλοιπα τοιχογραφιών διατηρούνται αποσπασματικά στην ασίδα του ιερού. Έχει διατυπωθεί η άποψη ότι εκτός από ασκητήριο, το σπήλαιο ίσως να υπήρξε μοναστηριακό συγκρότημα λαξευμένο στο βράχο.

Πορτάζει στις 15 Αυγούστου, οπότε και πραγματοποιείται μεγάλη πανήγυρη, η οποία διαρκεί δέκα ημέρες. Η αμφιπρόσωπη εικόνα της Παναγίας φυλάσσεται στον ενοριακό ναό του Αγίου Νικολάου και μετά τη λιτάνευση μεταφέρεται δια συνοδεία πομπής στο σπήλαιο κάθε χρόνο για την πανήγυρη. Πλήθος κόσμος από ολόκληρη την Κύπρο σπεύδει να προσκυνήσει το ιερό εικόνισμα της Παναγίας στο σπήλαιο στην Κάτω Δευτερά.

Το σπήλαιο είναι κηρυγμένο Αρχαίο Μνημείο από μέρος του Τμήματος Αρχαιοτήτων Κύπρου. Σε αυτό ξεκίνησαν εκ νέου εργασίες συντήρησης το 2002 και ολοκληρώθηκαν πρόσφατα.

ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΦΗΤΗ ΑΒΒΑΚΟΥΜ ΦΤΕΡΙΚΟΥΔΙ

Στις 15 Ιουλίου 1989 ανακαλύφθηκαν τυχαία από κατοίκους του χωριού λείψανα, φερόμενα ως λείψανα του αγίου Αββακούμ, ενός εκ των Αλαμάνων αγίων της Κύπρου. Τότε αποφασίστηκε και η ανοικοδόμηση του νέου ξωκλήσιου μικρών διαστάσεων. Πρόκειται για μονόχωρο κτίσμα με δίρριχτη στέγη, στον τύπο της ξυλόστεγης βασιλικής. Κάτω από το υφιστάμενο ξωκλήσι, διατηρούνται τα ερείπια προγενέστερου λατρευτικού χώρου με τον τάφο ή και το ασκητήριο του ομώνυμου αγίου. Την παλαιότερη εκκλησία ο Gunnis την χρονολογεί στα 1818.

Στον ιερό ναό Αγίου Νικολάου στο Φτερικούδι φυλάσσεται η κάρα του Οσίου Αββακούμ, η οποία είναι πολύ θαυματουργή.

Πορτάζει στις 2 Δεκεμβρίου.

ΝΑΟΣ ΑΓΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΠΕΤΡΟΥ ΚΑΙ ΠΑΥΛΟΥ ΦΙΚΑΡΔΟΥ

Ο ναός των Αγίων Αποστόλων, ανήκει στον ξυλόστεγο τύπο ναών, με ιδιαίτερα έντονη αμφικλινή στέγη. Είναι μικρών διαστάσεων ορθογώνιος στην κάτοψη με ημικυκλική ασίδα στα ανατολικά. Ο R. Gunnis, ανάγει το κτίσμα στα 1787. Η χρονολογία αυτή πιθανότατα παραπέμπει στην

περίοδο κατά την οποία ο ναός είχε υποστεί επεμβάσεις ανανέωσης, ενώ η

οικοδόμησή του είναι προγενέστερη.

Είναι κατασκευασμένος από τοπικό λίθο και οπτόπλινθους. Τα περιθώρια και τα περιγράμματα των παραθύρων υπογραμμίζονται με τη χρήση δόμων πωρόλιθου. Το κτίσμα περιτριγυρισμένο από χαμηλό λίθινο πέδιλο, είναι ενταγμένο σε πετρόκτιστο περίβολο ο οποίος χρησιμοποιήθηκε ως νεκροταφείο του χωριού.

Στη βορειοανατολική γωνία του ναού υψώνεται νεότερο κωδωνοστάσιο.

Το δάπεδο στο εσωτερικό του ναού καλύπτεται από ορθογώνιες πλάκες γυψομαρμάρου. Το ιερό βήμα διαχωρίζεται από τον κυρίως ναό μέσω δύο βαθμίδων που το καθιστούν ψηλότερο. Το ξυλόγλυπτο εικονοστάσι είναι μεταγενέστερη του ναού κατασκευή. Ο φυσικός φωτισμός στο εσωτερικό είναι λιγοστός λόγω των περιορισμένων ανοιγμάτων. Η ξύλινη οροφή φέρει εγχάρακτο και γραπτό διάκοσμο, τυπικό στα κτίσματα του συγκεκριμένου τύπου.

Ο ναός είναι κηρυγμένος αρχαίο μνημείο.

ΝΑΟΣ ΑΓΙΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟ

Πιστεύεται ότι στο σημείο που βρίσκεται ο ναός του αγίου Θεοδώρου, υπήρχε ναός από τα πρωτοχριστιανικά χρόνια, ιδρυμένος από τον ίδιο τον άγιο Θεόδωρο και ο οποίος μετά από διάφορες διευρύνσεις και ανακαινίσεις

απέκτησε τη σημερινή του μορφή. Πρόκειται για μονόχωρο ναό, ορθογώνιο στην κάτοψη με προεξέχουσα αψίδα στα ανατολικά, πεντάπλευρη εξωτερικά και ημικυκλική εσωτερικά. Στεγάζεται με σταυροθόλια που ανέχουν οξυκόρυφα ενισχυτικά σφενδόνια, ενώ εξωτερικά διαμορφώνονται τριγωνικά αετώματα. Οι μακροί τοίχοι του ναού φέρουν εξωτερικά ανά έξι ενισχυτικές αντηρίδες υπό μορφή παραστάδων, οι οποίες σχηματίζουν τοξοστοιχία. Θύρες διανοίγονται στη δυτική, βόρεια και νότια πλευρά. Μικρότερες βοηθητικές θύρες ανοίγονται στο δυτικό πέρασ του βορείου τοίχου σε αντιστοιχία με την κλίμακα που οδηγεί στον γυναικωνίτη, και στο ανατολικό πέρασ

του νοτίου τοίχου σε αντιστοιχία με το ιερό. Ανά δύο μεγάλα παράθυρα διατρύπουν τον νότιο και βόρειο τοίχο και ένα την αψίδα του ιερού. Παράθυρο υπάρχει και ύπερθεν της δυτικής εισόδου, ενώ μικρότερα παράθυρα διατρύπουν τα αετώματα ενισχύοντας το φυσικό φωτισμό στο εσωτερικό του ναού.

Εκ βάθρων ανακαίνιση του ναού που πραγματοποιήθηκε περί το 1888-1890 του έδωσε τη σημερινή του μορφή. Τα εγκαίνια, όπως μας πληροφορεί σχετική επιγραφή, έγιναν το 1910 επί αρχιεπισκόπου Κυρίλλου Β'. Από τον παλαιότερο ναό, διατηρούνται τμήματα του τέμπλου. Ο χώρος εντός του περιβόλου του ναού λειτουργούσε ως κοιμητηριακός μέχρι το 1980 περίπου. Στο ναό φιλοξενείται η κάρα του αγίου Θεοδώρου και αρκετές παλιές εικόνες. Παλαιότερη είναι αυτή της Θεοτόκου η οποία χρονολογείται στα 1573.

ΝΑΟΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΧΡΥΣΟΠΑΝΤΑΝΑΣΣΑΣ ΠΑΛΑΙΧΩΡΙ ΟΡΕΙΝΗΣ

Ο ναός ανάγεται στον 16ο αιώνα, ενώ επεμβάσεις που υπέστη στα 1863, άλλαξαν την αυθεντική του μορφή. Ανήκει στον ξυλόστεγο τύπο ναών, με ιδιαίτερα αυξημένο των κατά μήκος άξονα. Σε κάτοψη ο ναός παρουσιάζεται ορθογώνιος. Στο ανατολικό πέρασ φέρει ημικυκλική αψίδα, η οποία εγγράφεται σε ευθύ τοίχο. Η έντονα αμφικλινής ξύλινη στέγη καλύπτεται εξωτερικά από αγκιστρωτά επίπεδα κεραμίδια. Ο εσωτερικός χώρος του κτίσματος διαχωρίζεται σε τρία κλίτη μέσω δύο τοξοστοιχιών. Ο ναός πρέπει να δέχτηκε διάφορες επεμβάσεις ανά τα χρόνια, ενώ το τελευταίο εγκαίνιο πρέπει να πραγματοποιήθηκε στα 1875 με βάση επιγραφή από κηρομάστιχο που αναγράφεται στο βόρειο τοίχο στο εσωτερικό του ναού. Διάφορες επεμβάσεις και κάποιες εργασίες συντήρησης έλαβαν χώρα και κατά τον 20ο αιώνα. Το εσωτερικό του ναού καλύπτεται από τοιχογραφικό διάκοσμο ο οποίος ανάγεται στο δεύτερο μισό του 16ου αιώνα και σε συντονία με αυτή τη χρονική περίοδο ταυτίζεται η πρώτη φάση του οικοδομήματος.

ΝΑΟΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΠΑΛΛΙΧΩΡΙΟΥ

Πρόκειται για μικρών διαστάσεων μονόχωρο ξυλόστεγο κτίσμα. Στην κάτοψη παρουσιάζεται ορθογώνιος. Στο ανατολικό πέρας φέρει ημικυκλική αψίδα, της οποίας το κάτω μέρος εγγράφεται σε ευθύ τοίχο, ενώ το τεταρτοσφαίριο με το οποίο επιστέφεται η αψίδα, είναι εγγεγραμμένο σε ξύλινο τριγωνικό αέτωμα. Το κτίσμα διευρύνεται με εξωνάρθηκα στα δυτικά και δεύτερη στοά στα νότια. Η στέγη καλύπτεται με αγκιστρωτά πλακωτά κεραμίδια, και το κύριο αρχιτεκτονικό σώμα του κτίσματος κατασκευάζεται με αργολιθοδομή και οπτόπλινθους. Στις αρχές του 17ου αιώνα ανάγεται η πρώτη αρχιτεκτονική φάση του ναού, σύγχρονη με τον τοιχογραφικό διάκοσμο. Το 2002, το κτίσμα συμπεριλήφθηκε στον κατάλογο της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO.

ΝΑΟΣ ΑΓΙΟΥ ΘΕΡΑΠΗΝΤΟΣ ΛΥΘΡΟΔΟΝΤΑΣ

Ο ναός είναι εγκατεστημένος στην πλατεία του χωριού. Είναι ιδιαίτερα επιμήκης, ορθογώνιος σε κάτοψη με πεντάπλευρη αψίδα στο ανατολικό πέρας. Εσωτερικά ο ναός στεγάζεται με σταυροθόλια τα οποία ενισχύονται από οξυκόρυφα σφενδόνια, ενώ εξωτερικά διαμορφώνονται στους μακριούς τοίχους σχεδόν ημικυκλικά αετώματα όπου διανοίγονται μικρά ορθογώνια παράθυρα. Το κτίσμα ενισχύεται περαιτέρω με αντηρίδες εξωτερικά κατά μήκος του βορείου και νοτίου τοίχου, οι οποίες προσομοιάζουν με παραστάδες που συγκρατούν ψηλή τοξοστοιχεία.

Με βάση οθωμανικό φερμάνι του 1862, ο ναός υπέστη αλλαγές που αφορού-

σαν στην κατά πλάτος, μήκος και καθ' ύψος διεύρυνσή του. Οι αλλαγές ολοκληρώθηκαν το 1863. Αναθηματική πλάκα υπερθεν της βόρειας εισόδου, όμως, μας πληροφορεί ότι ο ναός ανακαινίσθηκε εκ θεμελίων στα 1863, ενώ ο Jeffery ο οποίος επισκέπτεται την περιοχή στις αρχές του 20ου αιώνα, σημειώνει ότι ο εν λόγω ναός ανήκει στους πέντε ναούς του Λυθροδόνα οι οποίοι ανακατασκευάστηκαν, αλλοιώνοντας τον χαρακτήρα των αυθεντικών κτισμάτων.

Τιμάται στις 30 Οκτωβρίου.

ΝΑΟΣ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΛΑΖΑΝΙΑΣ

Στο σχεδόν εγκαταλελειμμένο γραφικό χωριό βρίσκεται ο ναός του αγίου Γεωργίου. Ανήκει στον τύπο της ξυλόστεγης βασιλικής μικρών διαστάσεων που επιχωριάζει στην οροσειρά του Τροόδου. Παρουσιάζει ορθογώνια κάτοψη και στο ανατολικό πέρας προστίθεται ημικυκλική εσωτερικά και πεντάπλευρη εξωτερικά αψίδα. Ο ναός είναι κατασκευασμένος από τοπικό λίθο, οπτόπλινθους και ξύλο, ενώ μαλακός ασβεστόλιθος χρησιμοποιείται για τα πλείστα περιθυρώματα και περιγράμματα παραθύρων. Η δίρριχτη στέγη καλύπτεται εξωτερικά με αγκιστρωτά κεραμίδια, ενώ εσωτερικά συγκρατείται με ξύλινη κατασκευή η οποία φέρει εγχάρακτο και ζωγραφικό διάκοσμο.

Προσκυνητάρι ανοίγεται στ' αριστερά της δυτικής θύρας, ενώ υπερθεν αυτής υπάρχει εντοιχισμένη μαρμαρίνη πλάκα με σταυρό στο κέντρο και εγχάρακτη κεφαλαιογράμματη επιγραφή ανάμεσα στις κεραίες και γύρω από τον σταυρό. Η επιγραφή αναφέρεται στην ανακαίνιση του ναού, που πραγματοποιήθηκε το 1855. Δεύτερη επιγραφή στο εσωτερικό του ναού, γραπτή κεφαλαιογράμματη μας πληροφορεί ότι ο ναός εγκαινιάστηκε «ΕΠΙ ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΤΗ ΙΖ' ΑΠΡΙΛΙΟΥ ΑΩΟΓ (1873)».

Ο περίβολος του ναού χρησιμοποιείται μέχρι σήμερα ως κοιμητηριακός χώρος.

Ο ναός είναι κηρυγμένος αρχαίο μνημείο και γιορτάζει στις 23 Απριλίου

ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΤΟΥ ΛΑΓΝΗ ΚΛΗΡΟΥ

Πάνω σε χαμηλό λόφο περί τα τρία χιλιόμετρα νοτιοανατολικά του χωριού βρίσκεται το ξωκλήσι της Παναγίας του Λάγνη, για το οποίο εικάζεται ότι αποτελεί κατάλοιπο του ομώνυμου γυναικείου μοναστηριού.

Πρόκειται για μονόκλιτο ναό ορθογώνιο στην κάτοψη με ημικυκλική αψίδα στα ανατολικά, περιβαλλόμενο από πλακόστρωτο πέδιλο. Διανοίγεται μόνο μία θύρα στον βόρειο τοίχο και δύο μικρά παράθυρα, ένα στο δυτικό τοίχο και ένα στην αψίδα του ιερού. Τα λιγοστά αυτά ανοίγματα καθιστούν πενιχρό το φυσικό φωτισμό στο εσωτερικό του ναού. Είναι κατασκευασμένο από τοπικό σκληρό πέτρωμα και τεμάχια οπτόπλινθων. Καλύπτεται από δίρριχτη στέγη με πλακωτά κεραμίδια. Εσωτερικά η οροφή συγκρατείται μέσω τριγωνικής κατασκευής στηρίξεως με δύο κεκλιμένα επίπεδα. Την στέγη φέρουν πέντε οριζόντιες ξύλινες δοκοί. Το ιερό Βήμα είναι υπερυψωμένο κατά μία βαθμίδα σε σχέση με τον κυρίως ναό και το δάπεδο είναι εξολοκλήρου καλυμμένο από γυψομάρμαρο.

Η εικόνα της Παναγίας του Λάγνη, η οποία παρουσιάζει την Παναγία Δεομένη, έχει χρονολογηθεί στον 16ο αιώνα και σήμερα βρίσκεται στον ναό της Παναγίας Ευαγγελίστριας στην Κλήρου. Η εικόνα της Παναγίας είναι πολύ θαυματουργή και πολλοί πιστοί συρρέουν για να την προσκυνήσουν.

Πολλές παραδόσεις διατηρούνται, σχετικά με την ονομασία του εν λόγω μνημείου, κάποιες από τις οποίες συνδέονται και με την ύπαρξη μοναστηριού.

Τόσο ο G. Jeffery, όσο και ο R. Gunnis, αναφέρονται στο εν λόγω μοναστήρι λέγοντας ότι πρόκειται για απλή αγροτική κατασκευή. Ο Gunnis καταγράφει επίσης την παράδοση τη σχετική με τους τούρκους από το Αρεδιού οι οποίοι ανεπιτυχώς προσπάθησαν να κλέψουν τα ξύλινα δοκάρια της στέγης του ναού, αλλά απέτυχαν καθότι δυνατό χαλάζι ξεκίνησε στα μέσα Ιουλίου και σκοτώθηκαν τα ζώα τους.

Ο R. Gunnis, αναφέρεται και στην ύπαρξη ερειπίων (κελιών) του μοναστηριού γύρω από το ναό τα οποία σήμερα δεν είναι ορατά.

ΝΑΟΣ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΟΥΡΡΙ

Ο ναός του αγίου Γεωργίου (17ος/18ος αιώνας) στη σημερινή του μορφή ανάγεται στα τέλη του 19ου αιώνα με μεταγενέστερες παρεμβάσεις και πιθανόν να κατέλαβε τη θέση παλαιότερου και μικρότερου ναού. Ανάμεσα στους κατοίκους του χωριού, επικρατεί η άποψη ότι ο παλαιότερος ναός ήταν αφιερωμένος στην Παναγία την Ελεούσα και γιόρταζε στις 21 Νοεμβρίου. Στη συνέχεια, μετά την επέκταση και ανανέωσή του, μετονομάστηκε και αφιερώθηκε στον άγιο Γεώργιο και γιορτάζει, μέχρι σήμερα, στις 23 Απριλίου. Η αλλαγή αυτή πιθανόν να συνέβη μετά από κάποιο καταστροφικό γεγονός και ως εκπλήρωση τάματος των κατοίκων προς τον εν λόγω άγιο.

Ο R. Gunnis, ανάγει το ναό στο 1775 όπως και το σύγχρονό του εικονοστάσι, ενώ κάνει λόγο και για ένα παλαιότερο σταυροπήγιο του 1692, το οποίο φυλάσσεται στο ναό.

Ο ναός είναι ορθογώνιος στην κάτοψη, με πεντάπλευρη προεξέχουσα αψίδα στο ανατολικό πέρας. Φέρει ξυλόστεγη οροφή, καλυμμένη εξωτερικά με αγκιστρωτά κεραμίδια. Είναι κατασκευασμένος με τοπικό πέτρωμα, ενώ τα περιθυρώματα, τα περιγράμματα παραθύρων και κάποια επί μέρους διακοσμητικά στοιχεία, κατασκευάζονται από δόμους πωρόλιθου.

Στο εσωτερικό ο χώρος του ναού διαχωρίζεται σε τρία κλίτη μέσω δύο κιονοστοιχιών, αποτελούμενες από ραδινούς κυκλικούς κίονες, που ανέχονται οξυκόρυφη τοξοστοιχία, τονίζοντας τον καθ' ύψος άξονα του κτίσματος. Ο χώρος του ιερού βήματος είναι ανυψωμένος κατά δύο βαθμίδες σε σχέση με τον κυρίως ναό. Το ξυλόγλυπτο εικονοστάσι κατασκευάστηκε το 1906, ενώ στο ναό διατηρούνται τμήματα παλαιότερου τέμπλου.

Γραπτή επιγραφή στο εσωτερικό του ναού, μας πληροφορεί ότι τα εγκαίνια πραγματοποιήθηκαν στις 24 Μαΐου 1898 επί αρχιεπισκόπου Σωφρονίου.

Στο γυναικωνίτη φυλάσσονται διάφορα εκκλησιαστικά σκεύη, κειμήλια και εικόνες. Ανάμεσα σε αυτά, υπάρχει γραπτή κεφαλαιογράμματη αναθηματική επιγραφή σε ξύλινη πλάκα του παλαιότερου τέμπλου, η οποία αναφέρεται στην ιερογράφηση από μέρους του ιερομόναχου Φιλάρτου το 1775, των εικό-

νων του Χριστού, της Παναγίας, των μεγαλομαρτύρων Δημητρίου και Γεωργίου, του Αγίου Νικολάου, του Ταξιάρχου. Στην επιγραφή αυτή βασίζεται μάλλον ο Gunnis για την χρονολόγηση του ναού. Πάραυτα, το παλαιότερο χρονολογικά στοιχείο που προέρχεται από το παρόν κτίσμα, είναι ένας σιδερένιος ενεπίγραφος σταυρός του 10ου-11ου αιώνα μ.Χ. και ο οποίος φυλάσσεται στην αρχιεπισκοπή, μαζί με άλλα εκκλησιαστικά βιβλία του ναού.

ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΒΑΠΤΙΣΤΗ (ΤΙΜΙΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ) ΑΣΚΑΣ

Αποτελεί τον ενοριακό ναό της κοινότητας και βρίσκεται στη νοτιοανατολική πλευρά του χωριού. Πρόκειται για τρίκλιτη ξυλόστεγη βασιλική με ημικυκλική εγγεγραμμένη σε ευθύ τοίχο αψίδα στο ανατολικό πέρας. Το εσωτερικό του ναού διαχωρίζεται σε τρία κλίτη μέσω δύο κιονοστοιχιών οι οποίες φέρουν πέντε αψίδες έκαστη.

Το οικοδόμημα φαίνεται ότι επιδέχτηκε διάφορες μετατροπές και προσθήκες ανά τα χρόνια, οι οποίες αλλοίωσαν την αρχική του μορφή. Η παλαιότερη χρονολογία που συναντάμε στο κτίσμα είναι το 1560 και συνδέεται με την αγιογράφησή του. Το 1763 αναφέρεται ως χρονολογία ανοικοδόμησης του κτίσματος, η οποία πιθανόν να αφορά στην επέκτασή του προς δυσμάς. Το λιθανάγλυφο δίπατο κωδωνοστάσιο στη βορειοδυτική γωνία του ναού, είναι κατασκευή του 1897.

Μεγάλο μέρος του τοιχογραφικού διακόσμου διατηρείται στο ναό και κυρίως στην αψίδα του ιερού βήματος και στις δύο τοξοστοιχίες.

Μέχρι το 1979 λειτουργούσε νεκροταφείο στον περίβολο του ναού.

Ο Άγιος Ιωάννης είναι ο πολιούχος άγιος του χωριού και γιορτάζει στις 29 Αυγούστου. Ο ναός είναι κηρυγμένος αρχαίο μνημείο.

ΝΑΟΣ ΤΙΜΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ ΑΣΚΑΣ

Πρόκειται για τρίκλιτο ναό με αμφικλινή κεραμοσκεπαστη σκεπή. Ανάγεται στο 18ο-19ο αιώνα. Όπως μας πληροφορεί επιγραφή στα αριστε-

ρά της νότιας εισόδου, ο ναός ανακαινίστηκε το 1967. Εσωτερικά ο ναός διαχωρίζεται σε τρία κλίτη μέσω δύο κιονοστοιχιών που φέρουν σειρά αψίδων. Όπως και ο ναός του Τιμίου Προδρόμου, έτσι και το εν λόγω κτίσμα έχει δεχτεί επεμβάσεις που έχουν αλλάξει την αρχική του μορφή.

Τιμάται στις 14 Σεπτεμβρίου.

ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΑΓΙΑΣ ΧΡΙΣΤΙΝΑΣ (ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ) ΑΣΚΑΣ

Το ξωκλήσι βρίσκεται σε απόσταση τριών περίπου χιλιομέτρων από το χωριό, προς το Φτερικούδι. Είναι γνωστό στους κατοίκους και ως Αγία Παρασκευή. Πρόκειται για μικρών διαστάσεων κτίσμα, μονόχωρο ξυλόστεγο. Στην κάτοψη παρουσιάζεται ορθογώνιο με ημικυκλική αψίδα στο ανατολικό πέρας. Γύρω από το χτίσμα έχει διαμορφωθεί χαμηλό λιθόστρωτο πέδιλο. Η έντονη επικλινή στέγη του καλύπτεται από αγκιστρωτά, πλακωτά κεραμίδια. Τα περιορισμένα ανοίγματα του οικοδομήματος έχουν ως αποτέλεσμα τον σχεδόν ανύπαρκτο φυσικό φωτισμό στο εσωτερικό του, ενώ δεν υπάρχει ηλεκτρικό ρεύμα. Στο εσωτερικό διατηρείται μεγάλο τμήμα του τοιχογραφικού διακόσμου του ναού. Από επιγραφή που διασώζεται στο νότιο τοίχο κάτω από την απεικόνιση του Αγίου Μανδηλίου και πάνω από το παράθυρο, μαθαίνουμε ότι ο ναός ανοικοδομήθηκε εκ βάθρων και αγιογραφήθηκε το 1518.

Η αγία Παρασκευή τιμάται στις 26 Ιουλίου.

ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΟΔΗΓΗΤΡΙΑΣ ΑΡΕΔΙΟΥ

Βρίσκεται στα Β/Α του χωριού κτισμένο σε χαμηλό ύψωμα. Ανήκει στον τύπο του μονόχωρου ναού μετά τρούλου. Το κυρίως μέρος του ναού ανάγε-

ται στον 13ο αιώνα και αποτελείται από ένα τετράγωνο στην κάτοψη κτίσμα στεγαζόμενο με τρούλο που εδράζεται σε οκταγωνικό τύμπανο και ημικυκλική ασίδα στα ανατολικά. Προέκταση του ναού προς δυσμάς έγινε τον 16ο αιώνα, με την προσθήκη νάρθηκα στεγαζόμενου με οξυκόρυφη καμάρα της οποίας το βάρος κατανέμεται στις διπλές τυφλές τοξοστοιχίες του βόρειου και νότιου τοίχου. Η στέγη του ναού εξωτερικά, ο τρούλος και το τεταρτοσφαίριο της ασίδας του ιερού, καλύπτονται από κεραμίδια. Κατά μήκος της νότιας πλευράς και με προέκταση προς τα δυτικά, υπάρχει στεγασμένο με αμφικλινή στέγη περίστωο/αίθριο όπου επικρέματα και το σήμαντρο του ναού.

Ο Gunnis ανάγει την εκκλησία στα τέλη του 15ου αιώνα και ο Jeffery αναφέρει ότι πρόκειται για κτίσμα συνήθης μεσαιωνικού τύπου, αλλά πιο αδρής κατασκευής το οποίο υπέστη ανακαίνιση στις αρχές του 20ου αιώνα.

Ο νότιος τοίχος διατρυπάται από δύο πόρτες, ενταγμένες σε περιθωρώματα από πωρόλιθο. Η νότια δίφυλλη θύρα που αποτελεί και την κύρια είσοδο του ναού, φέρει εγχάρκτη επιγραφή που μας πληροφορεί ότι κατασκευάστηκε από τον πρωτομάστορα Μιχαήλι από τη Χώρα και τις χρονολογίες 1817 και 1828. Παράθυρα ανοίγονται δύο στην δυτική πλευρά, ένα στη βόρεια και ένα ανατολικά στην ασίδα του ιερού. Τα παράθυρα αυτά φέρουν περίγραμμα από πωρόλιθο και κλείνονται με σιδεριές. Δύο μικρότερα παράθυρα υπάρχουν στον τρούλο, ένα στην βόρεια πλευρά του οκταγώνου και ένα στη νότια.

Στο εσωτερικό του ναού, το ιερό Βήμα είναι ανυψωμένο κατά μία βαθμίδα ως προς τον κυρίως ναό και το δάπεδο είναι στρωμένο με παλαιά γυψομάρμαρα. Σπαράγματα τοιχογραφιών διατηρούνται στο βόρειο και νότιο τοίχο και χρονολογούνται στον 13ο/14ο και στον 15ο αιώνα αντίστοιχα, καθώς και στο κάτω μέρος της ασίδας του ιερού και μεμονωμένα σε άλλα σημεία του κυρίως ναού. Στον βόρειο τοίχο απεικονίζεται ο Άγιος Γεώργιος έφιππος με το ζεύγος των δωρητών κάτω αριστερά. Από προφορικές μαρτυρίες που διασώζονται, υποστηρίζεται ότι ο Άγιος Γεώργιος είναι στραμμένος προς το μέρος του τάφου των δωρητών. Έναντι αυτού στον νότιο τοίχο διακρίνονται

δύο επιστρώσεις με την Παναγία Οδηγήτρια Βρεφοκρατούσα

Αξιόλογες εικόνες είναι εκείνη του αγίου Νικολάου που ανάγεται στο δεύτερο μισό του 14ου αιώνα και φιλοξενείται στο Βυζαντινό Μουσείο του Ιδρύματος Αρχιεπισκόπου Μακαρίου του Γ' στη Λευκωσία και οι εικόνες της Παναγίας Οδηγήτριας και του Χριστού Παντοκράτορα που φιλοξενούνται στο ιερό του ναού του αγίου Γεωργίου. Στο ναό φυλάσσονται ξύλινο προσκυνητάρι με γραπτό διάκοσμο και ξυλόγλυπτος δεσποτικός θρόνος που ανάγονται στα τέλη 18ου-αρχές 19ου αιώνα προερχόμενα, σύμφωνα με τον Οικ. Πέτρο Φωτίου, από τον παλιό ναό του Αγίου Γεωργίου.

ΝΑΟΣ ΑΓΙΩΝ ΝΟΜΩΝΟΣ ΚΑΙ ΒΗΧΙΑΝΟΥ ΑΝΑΓΥΙΑ

Πρόκειται για μικρών διαστάσεων μονόχωρο ναό ορθογώνιας κάτοψης με ημικυκλική ασίδα στα ανατολικά. Εσωτερικά η στέγη στηρίζεται σε τέσσερα οξυκόρυφα τόξα εδραζόμενα σε προβόλους. Φαίνεται ότι ο ναός αντικατέστησε παλαιότερο μεσαιωνικό κτίσμα που βρισκόταν στα βόρεια του σημερινού.

Ο Jeffery μνημονεύει μόνο τον ένα εκ των δύο αγίων, τον άγιο Βηχιανό, στον οποίο γράφει πως ήταν αφιερωμένος ο ναός. Από τον ίδιο μαθαίνουμε ότι ο ναός ξανακτίστηκε το 1866, με βάση σχετική επιγραφή στο εικονοστάσι του. Σήμερα το εικονοστάσι δεν διασώζει καμία επιγραφή και αυτό πιθανώς να οφείλεται στις διάφορες επεμβάσεις και μετατροπές που έγιναν σε αυτό τα τελευταία χρόνια. Επίσης, μας πληροφορεί ότι ερείπια παλαιότερης εκκλησίας, την οποία η υφιστάμενη προφανώς αντικατέστησε, γειτνιάζει στη βόρεια πλευρά. Από τον Gunnis αντλούμε παρόμοιες πληροφορίες, ενώ επιπλέον μνημονεύει μαρμάρινο οικόσημο του 16ου αιώνα υπέρθεν της δυτικής θύρας και το οποίο είναι ορατό και σήμερα. Ο Gunnis, παραθέτει και κάποιες πληροφορίες για τους Αγίους Νόμωνα και Βηχιανό. Για τον πρώτο αναφέρει ότι ήταν ερημίτης που έζησε στους λόφους του Τροόδους, πέθανε σε βαθιά γεράματα και θά-

φτηκε στην Ταμασό. Σχετικά με τον άγιο Βηχιανό λέει ότι επικρατεί ασάφεια γύρω από το όνομά του, αλλά είναι πιθανόν να υπήρχε λατινικό παρεκκλήσι στο σημείο αυτό αφιερωμένο στον άγιο Vincent, το οποίο, με την εκδίωξη των Λατίνων το 1570, πέρασε στα χέρια των Ορθοδόξων με το ορθόδοξο όνομα Βηχιανός.

Προφορική μαρτυρία που διασώζεται στο χωριό, θέλει την ύπαρξη σπηλιάς στα ανατολικά του ναού, στην οποία ασκήτεψε και πιθανόν απεβίωσε ο άγιος Νόμωνας.

Προφορική μαρτυρία που διέσωσε ο προηγούμενος εφημέριος του χωριού, πάτερ Νικόλαος, ο οποίος απεβίωσε πρόσφατα, υποστηρίζει ότι ο ναός αυτός ήταν αφιερωμένος στα Εισόδια της Θεοτόκου, ενώ πολλά «θαύματα» που έγιναν στο χωριό συνδέονται με την ομώνυμη εικόνα της Παναγίας που βρίσκεται στα αριστερά της Ωραίας Πύλης. Η μαρτυρία που διασώζει ο πάτερ υποστηρίζει ότι η εκκλησία των αγίων Νόμωνα και Βηχιανού βρισκόταν σε μικρή απόσταση Β/Δ του σημερινού ναού και όταν καταστράφηκε (από άγνωστη αιτία) μεταφέρθηκε ό,τι απέμεινε, συμπεριλαμβανομένου του ονόματος των αγίων, στην σημερινή εκκλησία. Τότε ήταν και που ο ναός της Παναγίας μετονομάστηκε και έδωσε τη θέση του στη λατρεία των αγίων. Η μαρτυρία αυτή της ύπαρξης άλλου ναού στα βόρεια του υφιστάμενου συνδέεται με την μαρτυρία που διασώζεται από τον Jeffery και τον Gunnis, οι οποίοι μιλούν για ύπαρξη ερειπίων παλαιότερης εκκλησίας στα βόρεια της σημερινής.

Το ιερό είναι υπερυψωμένο κατά δύο βαθμίδες σε σχέση με τον υπόλοιπο ναό. Στα Β/Δ υπάρχει κλιμακοστάσιο που οδηγεί στον γυναικωνίτη. Η κύρια είσοδος του ναού βρίσκεται στο κέντρο του νοτίου τοίχου ενταγμένη σε οξυκόρυφο πλαίσιο κατασκευασμένο από πώρινους δόμους. Δεύτερη πανομοιότυπη θύρα διανοίγεται και στον δυτικό τοίχο. Θύρα υπάρχει και στην αψίδα του ιερού, αλλά πρόκειται για σύγχρονη επέμβαση στο κτίσμα. Ορθογώνια παράθυρα με πώρινο περίγραμμα διανοίγονται ένα στο ανατολικό πέρας του νοτίου τοίχου και ένα στο κέντρο περίπου του βόρειου τοίχου. Δεύτερο παράθυρο διανοίχθηκε σε μεταγενέστερη φάση στον νότιο τοίχο και στα δυτικά της νότιας θύρας. Στον τοίχο πάνω από την αψίδα υπάρχει μικρός κυκλικός φεγγίτης και στον γυναικωνίτη πάνω από την δυτική θύρα μικρό τετράγωνο παράθυρο ενταγμένο σε περίγραμμα από πωρόλιθο. Μονόπατο κωδωνοστάσιο υψώνεται στην Ν/Α γωνία του ναού και είναι κατασκευή του 1914, όπως μας πληροφορεί και η εγχάρκτη επιγραφή στη βάση του.

Πρόσφατα έχει ανεγερθεί νέος περικαλής ναός αφιερωμένος στους Αγίους Νόμωνα και Βηχιανό στα βόρεια της κοινότητας Ανάγυια.

ΝΑΟΣ ΑΓΙΩΝ ΗΛΙΟΦΩΤΩΝ ΚΑΤΩ ΜΟΝΗ

Ο ναός των αγίων Ηλιοφώτων βρίσκεται σε μικρή απόσταση από την Κάτω Μονή. Ο ναός είναι εγκατεστημένος σε χαμηλό λόφο, και αποτελεί το καθολικό Μονής προς τιμήν των Αγίων. Είναι απλό, μονόχωρο κτίσμα με επτάπλευρη εξωτερικά και ημικυκλική εσωτερικά αψίδα του ιερού, στο ανατολικό πέρας. Εξωτερικά αντηρίδες υπό μορφή παραστάδων ενισχύουν το κτίσμα και συγκρατούν τοξοστοιχία. Είναι κατασκευασμένος από τοπικό ασβεστολιθικό πέτρωμα σε αργολιθοδομή. Επεξεργασμένοι δόμοι χρησιμοποιούνται για τονισμό των περιγραμμάτων, των αντηρίδων, των γωνιών κλπ. Πώρινο γείσο περιτρέχει εξωτερικά το κτίσμα στο ανώτερο τμήμα των τοίχων και στη γένεση της στέγης. Στο δυτικό πέρας στο εσωτερικό του ναού, υπάρχει λαξευμένος στο φυσικό βράχο διπλός τάφος. Πιστεύεται ότι εδώ τάφηκαν οι άγιοι Ηλιόφωτοι. Από επιγραφή υπερθεν της νότιας θύρας στο εσωτερικό του ναού, μαθαίνουμε ότι ανακαινίστηκε στα 1888. Δεύτερη γραπτή επιγραφή δεξιά της βόρειας εισόδου, μας πληροφορεί ότι ο ναός εγκαινιάστηκε το 1901.

Σήμερα ο ναός βρίσκεται σε δυσμενή στατική κατάσταση, λόγω κάθετης ρωγμής στην αψίδα του ιερού. Η ρωγμή αφορά ολόκληρο το πάχος του τοίχου και εκτείνεται από το τεταρτοσφαίριο της αψίδας του ιερού, μέχρι το κατώτερο τμήμα της αψίδας.

Η κοινότητα της Κάτω Μονής λειτουργεί το ναό στις 13 Ιουλίου, ημέρα τιμής των αγίων Ηλιοφώτων και τη Δευτέρα της Λαμπρής. Οι Άγιοι επιτελούν πάρα πολλά θαύματα, γι' αυτό και πολλοί πιστοί σπεύδουν να τιμήσουν τους Αγίους κατά την ημέρα της εορτής τους.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ Α.Π. ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΤΑΜΑΣΟΥ ΚΑΙ ΟΡΕΙΝΗΣ κ. ΗΣΑΪΑ	5
2. Η ΕΠΑΝΑΣΥΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΤΑΜΑΣΟΥ ΚΑΙ ΟΡΕΙΝΗΣ.....	7
3. Η ΕΠΙΣΚΟΠΗ ΤΑΜΑΣΟΥ. ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ	12
4. Η ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΤΑΜΑΣΟΥ ΚΑΙ ΟΡΕΙΝΗΣ ΣΤΑ ΝΕΟΤΕΡΑ ΧΡΟΝΙΑ	14
5. Ο ΑΓΙΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΔΙΟΣ	19
6. Ο ΑΓΙΟΣ ΜΝΑΣΩΝΑΣ.....	20
7. ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΑ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΤΑΜΑΣΟΥ ΚΑΙ ΟΡΕΙΝΗΣ.....	22
8. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	38

